

Markku Mantila

NURMETTUVA
TIE
PÄÄTTYVÄ
POLKU

DOCENDO

**NURMETTUVA
TIE
PÄÄTTYVÄ
POLKU**

Markku Mantila

**NURMETTUVA
TIE
PÄÄTTYVÄ
POLKU**

DOCENDO

Copyright © Markku Mantila ja Docendo 2022

Docendo on osa Werner Söderström Osakeyhtiötä.

Tämän teoksen tekstin ja kuvien jäljentäminen ilman lupaa painamalla, monistamalla, skannaamalla tai muilla tavoin kielletään tekijänoikeuslain mukaisesti.

Taitto: Jukka Iivarinen, Taittopalvelu Vitale

Kansi: Lasse Rantanen

Kustantaja:

Docendo Oy, Jyväskylä

Puh. 044 7270 250

info@docendo.fi

www.docendo.fi

ISBN 978-952-382-407-2

Painopaikka: Scandbook UAB, Liettua 2022

Mummolleni Helmi Maria Mantilalle (1914–1980), naiselle
jonka tahto siirsi vuoria. Hän teki minusta sen, mikä olen.

PROLOGI

Nainen näytti kuolleenakin kauniilta. Hän makasi oikealla kyljellään, oikea käsi suorana lattiaa pitkin viistosti ylävartalosta kuin tervehdykseen jääneenä. Poski lepäsi puolittain olkavarren ulkopinnalla ja takaraivo nojasi lattiaan. Hänen kattoon tuijottavat silmänsä olivat ammoltaan. Niissä oli hämmästyä ja yllätystä, ei ainakaan havaittavasti pelkoa tai tuskaa. Suu oli hiukan raollaan. Otsan ruhjeesta oli tihkunut verta, jota oli sekoittunut lattialle valuneeseen maitokahviin. Vasen korkokenkä oli irronnut jalasta, mutta kalliinnäköinen tweedkankainen mekko kulki vartaloa myöten rypyttä, samoin lyhyt jakku, joka näytti sekin istuvan täydellisesti.

Nainen oli hoikka. Hiuskiehkuroiden aavistus harmaata kavalsi hänet vanhemmaksi kuin se ikä, johon hänen tyttömäinen vartalonsa viittasi. Hiukset olivat huolitellut, aivan kuin hän olisi juuri tullut kampaajalta, ja korvakoruista heijastui katossa olevien pitkien putkivalaisinten kelmeä hehku.

Ambulanssilääkäri totesi kuoleman ammattitaitoisen nopeasti. Hän arveli ruumiin lämpötilasta ja kankeudesta kuoleman tulleen noin kymmenen tuntia sitten. Ruumiinavaus kertoisi aikanaan syyn. Lääkäri nousi vainajan tutkittuaan seisomaan ja puhui jotakin lyhytaalto-radioonsa. Sitten hän kehotti muuta ambulanssin henkilökuntaa siirtymään kauemmaksi.

”Pyysin poliisin paikalle. Ihan varmuuden varalta. Tuon otsassa olevan ruhjeen synty pitää selvittää. Koetetaan olla sotkematta paikkoja”, hän sanoi tyyneästi ja siirtyi itsekin sivummalle.

”Sen uskallan sanoa tältä seisomalta, että kuolema on tullut nopeasti, oli sen aiheuttaja sitten mikä tahansa.”

Pienen matkan päästä alkoi kuulua poliisiauton ulinaa. Pian utuisen syyssään seasta erotti sinisiä hälytysajoneuvon välähdyksiä.

”Kerron poliisille havaintoni. Ei meitä tarvita täällä enää”, lääkäri sanoi radiopuhelimensa herätessä jälleen eloon.

”On mentävä seuraavaan kohteeseen, liikenneonnettomuus. Missä se toinen nainen on?” hän kysyi sisään kävelleeltä ambulanssin kuljettajalta.

”Istuu ambulanssissa. Sai rauhoittavia, hänen tuttunsa on matkalla tänne”, kuljettaja vastasi.

Lääkäri meni ambulanssin luo. Hän katseli nyyhkyttävää naista hetken. Nainen oli kuusissakymmenissä, hoikka ja huolitellusti pukeutunut. Hän puristi sylissään pientä käsilaukkua kuin se olisi hänen koko omaisuutensa. Naisen olemus oli sekoitus surua ja järkytystä.

”Olen pahoillani. Oliko hän teille hyvin läheinen?” lääkäri kysyi naiselta varovasti.

Nainen ei sanonut mitään, ainoastaan nyökkäsi sen verran, että sen havaitsi.

”Pyysin poliisin paikalle. Vainaja siirretään pois heti, kun poliisi antaa luvan. Normaalimenettely, kun ruumiilla on fyysisiä vammoja. Ovat toki voineet tulla kaatumisesta. Tekö soittitte ambulanssin?” lääkäri kysyi.

Nainen nyökkäsi jälleen. Hän oli saanut jo hiukan itkuaan asettumaan. Lääkäri päätteli siitä, että rauhoittavien tablettien vaikutus oli alkanut.

”Joku tutunne on tulossa paikalle. Selviättekö siihen asti? Jos uskalatte mennä sisään...”, lääkäri aloitti, mutta ambulanssissa istunut nainen keskeytti hänet tylästi.

”En minä häntä pelkää, en pelännyt eläissään enkä varmasti kuolleenakaan”, nainen kivahti. Hänen määrätietoisuudessaan oli välähdys kiukua. Se yllätti ambulanssihenkilökunnan, joka oli ehtinyt jo arvioimaan naisen liian heikoksi jäämään yksin.

”Aivan, aivan. Olen pahoillani. Niin, en muuten esittäytynyt”, lääkäri ojensi kätensä samalla kun sanoi nimensä. Se ei tuntunut aiheuttavan naisessa mitään reaktiota.

”Voisitteko sanoa vainajan nimen. Voisitteko sanoa vielä uudelleen myös oman nimenne, se taisi mennä minulta äsken ohi”, lääkäri jatkoi ja tarkkaili tiukasti naisen reaktioita.

”Hän on Hilde Aaltonen, minä olen Esteri...”, nainen purskahti itkuun uudelleen.

”Saanko kysyä, mistä olette... puhutte erinomaista ranskaa, mutta korostuksenne...”, lääkäri jatkoi pitääkseen keskustelua yllä ja varmistaa taakseen, ettei nainen ollut vaarassa joutua shokkitilaan.

”Suo... Suomesta”, nainen sai vaivoin sanotuksi.

Lääkäri tyytyi nyökkäämään ja auttoi surun ja järkytyksen murtaman naisen ulos ambulanssista, jota jo tarvittiin aivan muualla.

Puhelin soi vaativasti 31 Park Roadin asunnossa Lontoossa.

”Hello!” vastasi Edvin Helle tottuneesti. Hän oli opetellut pois suomalaisesta tavastaan sanoa puhelimeen ensin sukunimensä.

”Se kuulostaa kuin sanoisit ’Hell’ eli helvetti, ja joku voi luulla, ettet tykännyt siitä, että jouduit vastaamaan puhelimeen”, Janey Stratford oli Hellettä opastanut.

”Hello’ta sinäkään et voi lausua väärin, sanot siis sen. Ja venytät sitä ou’ta lopussa.”

Helle oli siitä lähtien noudattanut vaimonsa neuvoa. Lontoossa puhelimiin vastasi kovin erinimisiä ihmisiä. Jos heistä jokainen olisi lausunut sukunimensä, se ei olisi kuitenkaan jäänyt mieleen eikä tarjonnut mitään erityistä informaatiota. Helle ei ollut varma, tarjosiko Suomessakaan. Joka toinen oli Nieminen ja joka toinen Mäkinen. Riitti kun sai varmistettua linjan yhdistyneen toiseen puhelimeen. Sitten vasta varmistettiin, että toisessa päässä joko jo oli tai sinne haettiin haluttu keskustelukumppani. Hänen sukunimestään oli ehtinyt tulla heidän ystäväpiirissään kelpo vitsi. Koska ”Helle” kaikesta yrittämisestä huolimatta jatkuvasti kuulosti englannin kielen sanalta ”hell”, Edvin Helle kulki naapurustossa lempinimellä ”Pastori Helvetti Suomesta”. Helle ei siitä ollut suuttunut, nauroipa sutkaukselle muiden mukana.

Puhelinlinja pysyi vaiti, joten Helle päätti yrittää uudelleen: ”Hello!”

”Edvin, se olen minä”, linjalta kuului lopulta Esterin ääni. Se tuntui heikommalta kuin romuluinen rovasti muisti.

”Esteri, tämäpä oli yllätys! Ja erityinen yllätys se on tähän aikaan. Et ole yleensä jalkeilla tähän aikaan aamulla. Kellohan ei voi olla Pariisissa kuin vasta viisi”, Edvin Helle sanoi hiukan kiusoittelevaan sävyyn.

Linjan toisesta päästä kuului tukahdutettua itkua. Se sai Helteen valpastumaan. Esteri Helle ei hevin itkenyt, hän vain ei ollut sitä lajia. Esteri oli itse joskus sanonut, että hänen naisellinen lempeytensä oli Turussa sulanut siihen rotarien tupakansavuiseen iltaan, jona hänen kohtalonsa sovittiin ja jonka jälkeen hänen isänsä saapui humalassa raivoten kotiin haukkumaan tytärtään pikkulutkaksi. Se oli ilta, jolloin Esterin suhde hiukan vanhempaan Heidi Aaltoseen oli juoruttu Esterin isän, nousukasmaisen kirjapainoyrittäjän korviin. Tämä oli ollut tarkka kulisseyttä, jopa päättänyt millaisen ammatin Esteri opiskelee ja millaisen uran tekee. Isän suunnitelmiin ei mahtunut tuittupäinen tytär, joka kuului seksuaalivähemmistöön.

Ilta ei ollut koskaan hävinnyt Esterin mielestä. Hän oli toistuvasti, yleensä nautittuaan liikaa viiniä, palannut tapahtuneeseen. Siteiden särkyminen omaan perheeseen oli kova paikka kenelle tahansa. Nuoruuden loppuminen ei olisi voinut olla karumpi.

Helle oli usein hämmästellyt Esterin vanhempien julmuutta. Hän ei tuntenut ketään, joka olisi puhunut lapsestaan tuolla tavalla. Vanhemmat toki saattoivat pettyä perillisiinsä monin tavoin, mutta jopa paatuneimmille yhteiskunnan yksilöille verisiteellä oli merkitystä. Oma oli oma, kaikkine puutteineenkin.

Rovasti Helle muisti edelleen heidän viimeisen yhteisen hetkensä Peräseinäjoen pappilan pihamaalla melkein kymmenen vuotta sitten, jolloin hän oli nähnyt Esterin itkevän pidäkkeettä. He eivät olleet tavanneet kasvokkain sen jälkeen, ainoastaan puhuneet puhelimesta. Edvin tunsu vieraantuneensa Esteristä. Tämä oli pariisilaistunut, eikä ranskalainen näkökulma mennyt saumattomasti yhteen brittiläisen kanssa. Siinä missä Edvin oli tottunut brittiläiseen ruokakulttuuriin, jossa *fish and chips* ja pinti olutta riittivät lounaaksi, hän tiesi varmasti, ettei Esteri olisi koskaan sellaiseen tyytynyt. Hän halusi jokaisen ateriansa tyylikkäältä lautasilta.

”Onko sinulla kaikki hyvin?” Edvin kysyi varovasti.

”Heidi on kuollut”, Esteri sai sanotuksi eikä kyennyt estämään itseään. Hän itki ääneen.

”Mitä on tapahtunut?” Edvin kysyi. Kaikki aamu-unisuus oli pois-pyyhkäisty.

”Tulin illansuussa kotiin töistä, tai siis vapaaehtoistöistä yhdestä järjestöstä... olen varmaan kertonut... löysin hänet lattialta. Poliisi tutki paikan vielä, mutta kaikesta päätellen hän oli saanut sairauskohtauksen ja tuupertuessaan lyönyt otsansa keittiön pöytään. Hänellä oli sydämen rytmihäiriöitä. Hän oli pyörtynyt ennenkin. Hän näytti... näytti niin kauniilta”, Esteri Helle sopersi puhelimeen.

Rovasti Helle huokaisi syvään ja istuutui puhelinpöydän viereen tuolille. Siitä oli vuosia, kun hän oli viimeksi joutunut toimimaan kuoleman kohdanneen ihmisen kanssa. Aviopuolisonsa, lapsensa, vanhempansa tai läheisensä menettänyttä ihmistä ei oikeastaan edes kannattanut lohduttaa, häntä piti yrittää auttaa pääsemään ylös ja eteenpäin. Vain kovin harvoin suru-uutisen saanut osasi suhtautua siihen väistämättömyyden täyttämällä tyyneydellä. Suru saattoi olla niin syvä, että se hätisti ihmisen kokemista tunteista kaiken muun. Helle oli aina tunnistanut hyvin ihmisten välisen kiintymyksen. Joskus siitä tuli myös taakka, niin pahalta kuin se kuulostikin. Helle muisti perheen, jonka teini-ikäisen tyttären leukemia vei. Äiti oli ollut vähällä mennä järjiltään. Hän oli sulkeutunut vuosiksi kotiinsa eikä ollut puhunut kenellekään. Kun äiti oli lopulta tullut takaisin ihmisten ilmoille, häntä oli ollut vaikea tunnistaa. Hiukset olivat harmaantuneet, ja ankara laihtuminen oli tehnyt kasvoista uurteiset.

”Olen... olen hyvin pahoillani kuullessani tuon”, Edvin sai sanotuksi. Linjalta kuului nyyhkytystä.

”Onko sinulla siellä ketään...?” Edvin aloitti varovasti.

”On... enkä minä nyt kaipaa muita”, Esteri aloitti.

Edvin oli puhunut Esterin kanssa säännöllisesti puhelimesta vuosien mittaan, jopa kutsunut tämän käymään Lontoossa. Se olisi sopinut hyvin Janeyllekin. Esteri oli moneen kertaan luvannut, mutta vierailu oli jäänyt. Edvinistä tuntui, että he olivat Peräseinäjoen pappilan pihamaalla tehneet sanattoman, joskin karvaan sopimuksen olla häiritsemättä toisiaan. Myönsi elämää nähnyt rovasti myös sen, että hetkittäin kaipasi Esteriä. Tämän viiltävä sarkasmi oli kirvoittanut monet mehevät naurut.

Rovastin ja ruustinnan yhteisestä elämästä oli jo vuosia, mutta silti Edvinin muisti loihiti takaisin myös Esterin piikikkyiden.

”Tai... tuota, Edvin”, Esteri aloitti heikosti.

Edvin oli hiljaa. Hän osasi edelleen tunnistaa tilanteen, jossa papin paras palvelus toiselle oli hiljaisuus ja valpas kuuntelu.

”Haluaisin sinulta jotakin”, Esteri sanoi heikolla äänellä.

”Niin?” Edvin kysyi, nyt virkeän kiinnostuneena.

”Heidi halusi tulla, sitten kun aika koittaisi...”, Esterin ääni särkyi jälleen, ja rovasti Helle päätti taas odottaa. Hän kuuli, miten Esteri veti syvään henkeä kuten oli aina tehnyt yrittäessään saada itsensä kokoon. Nyt se tuntui tavallistakin vaikeammalta.

”Heidi halusi tulla haudatuksi Turkuun, kotiinsa. Kaikesta huolimatta”, Esteri sai sanotuksi.

”En tosiaan ymmärrä, miksi. Ei hänellä siellä ollut mitään. Jokainen hänen perheestään hylkääsi hänet... Minä en koskaan...”, Esterin ääneen oli hiipinyt katkeruutta.

Linjalla oli hiljaista muutaman sekunnin, jonka aikana Esteri sai koottua itsensä sen verran, että pystyi puhumaan suhteellisen selvästi ja kokonaisia lauseita.

”Hän siis haluaa hautapaikan kivineen ja kunnan siunaustilaisuuden. Sen kaiken Turussa. Kun olin kertonut kaiken sinusta, Heidi vaati minulta lupauksen, että sinä siunaat hänet kirkkomaan lepoon – ja teet sen Turussa”, Esteri sanoi. Hän oli onnistunut palauttamaan puheeseensa samaa päättäväisyyttä, johon rovasti oli heidän yhteisten vuosikymmeniensä aikana kovin tottunut.

”Minut?” Edvin Helle kysyi. Hän ei ollut osannut odottaa tätä. Hän ei tuntenut Heidi Aaltosta kovinkaan hyvin, lähinnä sen mitä Esteri oli kertonut.

”Kuulit aivan oikein. Toivon että suostut, vaikka en ollut sinua tästä aikaisemmin varoittanut. Minä kuitenkin annoin lupauksen, jonka toivon voivani pitää”, Esteri jatkoi ja kuulosti hätääntyneeltä ja toiveikkaalta yhtä aikaa.

”Hän... hän piti sinua kertomani perusteella kunnian miehenä.”

”Tietysti, tietysti minä teen sen. Milloin...”, Edvin jatkoi, mutta ei ehtinyt jatkaa kysymystään loppuun.

”Kerron sitten, soitan sinulle. Kiitos, Edvin!”

Rovasti Helteestä Esterin kiitoksessa oli jotakin samaa kuin siinä kiitoksessa, jonka tämä oli liikuttuneena lausunut pappilassa syksyllä 1980. Edvin muisti tilanteen edelleen tarkasti. Esteri oli koettanut peittää tunteensa, mutta joutunut tunnustamaan yllättyneelle rovastille, että ero niin monen yhteisen vuoden jälkeen tuntui pahalta. Se oli yllättänyt Edvinin, joka oli jo tottunut ajatukseen, että heidän yhteiselonsa oli molemmille pelkkä kätevä järjestely.

”Sitten vielä yksi asia, Edvin”, Esteri jatkoi ennen kuin rovasti ehti sanoa mitään.

”Haluan, että siunaat hänet haudan lepoon Hilde Aaltosena. Tiedän, tiedän... haluat käyttää hänestä kirkonkirjoihin merkittyä nimeä. Mutta se tyttö, Heidi, kuoli jo kauan sitten, hänet me hautasimme juhollisin menoin Pariisissa. Hän oli minulle aina Hilde, ei koskaan Heidi. Hän oli itselleenkin Hilde, ja hän haluaa palata Suomeen Hildenä. Eihän siitä tule ongelma?” Esteri kysyi.

”Ei, ei tule”, sanoi rovasti ja katui saman tien vastaustaan. Tietysti siitä jonkinasteinen ongelma tulisi. Mutta hän tiesi, että kykenisi ratkaisemaan sen. Kuolleellakin ihmisellä oli oikeutensa, eikä hän, rovasti Edvin Helle, koskaan seisoi niiden esteenä.

Helle laski luurin paikoilleen ja suuntasi makuuhuoneeseen. Janey katsoi häntä kysyvästi.

”Mitä sanoisit...”, hän aloitti varovasti.

”Mitäs sanoisit, jos matkustaisimme Suomeen? Ensinnäkin Turkuun, voisimme näyttää sinulle kaupungin, jossa vartuin.”

Janey ei sanonut mitään, katsoi vain kummeksuvin silmin ovenkarmiin nojaavaa isokokoista rovastia.

”Voisimme samalla kertaan käydä Peräseinäjoella. Näkisit sitten, mihin jouduin sinut silloin joskus vaihtamaan.”

Tuuli saatteli marraskuun räntää melkein vaakasuorassa. Vähäinen päivän valo oli jo tunteja sitten antautunut loppusyksyn tympeälle pimeydelle. Kahvilayrittäjä Celia Högstrand seiso i teekuppi kädessään Maice Oy:n pääkonttorissa Seinäjoella ja tuijotti työhuoneensa ikkunasta ulos. Rasakas lumen ja veden sekoitus kasteli ikkunan noroiksi, jotka levisivät kuin verisuonet lasin pinnalla. Tavallisen arkipäivän ilta tavallisena arkipäivänä Seinäjoella loppusyksyllä ei ollut kummoinen. Juuri ketään ei ulkona näkynyt. Ihmiset olivat kotonaan, varmaankin uutisia katsomassa. Elivät normaalia suomalaista elämää, jossa aamulla herättiin kuuden jälkeen, syötiin aamiaisen ja kiirehdiittiin tahoilleen, töihin tai kouluun. Neljän maissa jälleen kokoonnuttiin yhteen. Päivästä päivään, viikosta viikkoon, kuukaudesta kuukauteen. Rutiinin rikkoi vain ripillepääsy, ylioppilasjuhlat, häät tai hautajaiset. Muutoin se oli tätä: räntää, työtä ja yksitoikkoisena toistuvaa arkea.

Celia hymähti vienon katkerasti omille ajatuksilleen. Hän huomasi jollakin kierolla tavalla kadehtivansa perisuomalaista elämänmenoa. Se oli hänen mielestään tylsää ja ennustettavaa, mutta hyvin turvallista. Suomenruotsalaisena hänen oli kovin vaikeaa sopeutua sellaiseen. Toisaalta hän ei ollut koskaan ymmärtänyt ihmisiä, jotka käyttivät vähän vapaan aikansa viinaan ja räyhäämiseen. Piti olla muutakin. Vähän vanhennuttuaan hän tajusi juuttuneensa avioliittoon, joka johti häntä kohti juuri sitä suomensuomalaisuutta, jota hän oli koko elämänsä koettanut välttää.

Celian katse kiinnittyi katuvaloon, jota puuskainen tuuli heilutti. Tuulen rajusti heiluttama lamppu näytti hetken auringolta ja vei hänet pitkän ja monimutkaisen assosiaatioketjun kautta lapsuuteen. Kaikki oli silloin ollut aina hyvin. Celia muisti aurinkoiset lämpimät kesäviikonloput, joina

he olivat kävelleet merenrantaan, uineet, pelanneet jotakin peliä, syöneet eväitään ja nauraneet. Hänen lapsuutensa oli ollut onnellinen. Hän oli jo pienestä pitäen ollut varma, että saisi itsekin lapsia, ja heidän kanssaan kesien vietto olisi juuri tällaista: isoja eväskoreja, halauksia, naurua, lämpöä ja uimarantoja. Vasta Seinäjoelle muutettuaan hän oli tajunnut eläneensä kuplassa, joka tuntui sitä oudommalta mitä paremmin sen asettamat rajat näki. Suomenruotsalaista ei kyennyt ymmärtämään kukaan muu kuin toinen suomenruotsalainen.

Itsesäälän sävyttämä liikutus tunki väkisin pintaan, kun Celia taas kerran kuvitteli mielessään lapsensa. Niitä oli kaksi, poika ja tyttö. Molemmat siniilmäisiä pellavapäitä, äitinsä silmäteriä, kauniita ja terveitä. Lapsia ei ollut tullut. Eikä niitä koskaan tulisi. Hän oli kuluttanut potentiaalisen äitiäikänsä väkivaltaista aviomiestä peläten. Hänestä oli tullut vanki omaan kotiinsa, jotain mitä juuri hänelle ei olisi koskaan pitänyt tapahtua.

Nähdessään kesäisin lapsia peltomaisemassa hän havahtui pohtimaan, millaisia nämä olivat. Kenen lapsia? Millaisesta kodista? Ja Celia murehti joka kerta, huolehdittiinko heistä hyvin. Saivatko ruokaa, suojaa, hellyyttä? Kaikkia niitä häneltä olisi lapsilleen löytynyt. Hänen lapsillaan olisi ollut turvallinen ja sylinlämpöinen lapsuus, ja hän tiesi kuvitelmissaankin, että heidän luovuttaminen aikuisuuteen olisi aikanaan ollut vaikeaa.

Nuoruus ei koskaan palaisi. Tietysti Celia tiesi, että niin oli, mutta herkän ihmisen tavoin hän päästi mielensä karkaamaan. Että oli olemassa jotakin jossakin, hienoa ja suurempaa kuin tämä arkinen ja liian usein karu elämä. Syy sille, miksi raatoi, miksi teki tämän kaiken. Miksei kaikki hyvä vain voinut toistua? Itsesäälille hän ei halunnut antautua, mutta oli toisinaan vakuuttunut, että oli olemassa virheitä, joita ei saanut korjatuksi. Aina ei saanut uutta mahdollisuutta. Elämän pituus laittoi rajat mahdolliselle ja mahdottomalle.

Hän oli juuri lopettanut elämänsä epämiellyttävimmän puhelun. Ääni puhelimesta oli ollut tuttu. Tauno Valli ei ollut jättänyt mitään epäselväksi. Hän oli ollut oma röyhkeä itsensä ja vannonut jälleen kerran kostavansa kaiken. Kun Celia oli tuskastuneena tivannut, miksi tämä kostaa omat virheensä muille, Valli oli vain nauranut. Hänen mielestään Celia oli syyppää siihen, että hän oli joutunut luikkimaan karkuun Suomesta ja että

hänen laillinen rakennusbisneksensä samoin kuin laittomat bisneksensä olivat hajonneet pirstaleiksi.

”Olet minulle velkaa. Tästä eteenpäin maksat minulle 15 000 markkaa kuukaudessa, on tuota inflaatiota nääs. Älä kuvittelekaan, että saisit kaiken korvaamatta mitenkään.”

Celia jaksoi edelleen yllättyä entisen aviomiehensä kameleonttimaisuudesta. Valli oli kyennyt puhumaan Etelä-Pohjanmaan murretta niin halutessaan ja vaihtanut lennossa kirjakieleen samalla, kun hänen kaikki eleensä ja tapansa muuttuivat toisiksi. Valli oli aina ollut hyvä pitämään kulisseeja ja valehtelemaan uskottavasti.

”En ole koskaan ollut sinulle mitään velkaa. Et ole muuta kuin kiristäjä, rikollinen ja naistenhakkaaja”, Celia oli sanonut äänellä, joka kavalsi hänet tyystin kyllästyneeksi kaikkeen.

”Väärin, väärin!” Valli oli tokaissut saman tien. Celia tunnisti sävyn. Siinä oli valtaa ja alistamista. Valli nautti molemmista. Hänestä ne kuuluivat kiinteästi yhteen. Vallalla ei ollut mitään arvoa, ellei sitä voinut käyttää johonkin, kuten tässä tapauksessa entisen vaimonsa kiusaamiseen.

”Mitä jos sittenkin kävelen poliisiasemalle ja kerron sinusta?” Celia Högstrand oli sanonut ja antanut inhon kuulua äänestään.

Linjan toinen pää oli mykistynyt.

”No, miksi et mene?” Valli oli kysynyt häijyillä, matalalla äänellä.

”En minä ainakaan pidättele”, hän oli jatkanut. Linjan toisesta päästä oli kuulunut tupakansyöttimen naksahdus ja sen jälkeen henkisivujen aiheuttama huokaus. Valli ei ollut polttanut heidän avioliittonsa aikana. Celia ihmetteli, miksi tämä oli lopettanut ainakin kaksikymmentä vuotta kestäneen tupakkalakkonsa.

Celia oli ollut vähällä purskahtaa itkuun, mutta oli pinnistänyt itsensä pysymään tyynenä. Hän oli kauan sitten päättänyt, ettei Tauno Valli itkettäisi häntä enää koskaan.

Vallin itsevarmuus oli vain ajan mittaan lisääntynyt. Hän oli Maicekahvilassa kaksi vuotta aikaisemmin, syyskuussa 1987, näyttänyt kirjekuorta, jossa oli ollut tusinan verran valokuvia.

Celia ei ollut ehtinyt unohtaa, miten häikäilemätön Valli oli, mutta se, että tämä oli tunkeutunut hänen ja Maija Lauttamuksen yhdessä

perustamaan kahvilaan uhkailemaan ja kiristämään, oli jälkensä tarkasti peittävässä Vallissa uusi piirre. Valli ei ollut tuntunut olevan millään siitä tiedosta, että poliisi etsi häntä yhä. Valli oli pahoinpidellyt Celian hengen-vaarallisesti ja päässyt pakenemaan konstaapeli Mäki-Reinikalta, joka oli joutunut keskittymään Celian elvyttämiseen. Ilman Mäki-Reinikkaa Celia olisi luultavasti kuollut. Hän oli jo lakannut hengittävästä, kun Mäki-Reinikka oli saapunut.

”Vilkaisepa tuota ennen kuin edes suunnittelet poliisin luo menoa!” Valli oli kaksi vuotta aikaisemmin sanonut, paiskannut kirjekuoren kahvilan pöydälle ja viittilöinyt epäroivää Celiata avaamaan kuoren. Sen sisältä oli löytynyt kuvia Lasse Sundista yksin sekä hänestä Celian kanssa. Kuori oli sisältänyt myös kuvia Lassen teini-ikäisestä tyttärestä, joka asui äitinsä kanssa, ja Celiasta kävelemässä Seinäjoen kaduilla. Viimeinen kuva oli saanut Celian vavahtamaan. Siinä hän ja Lasse istuivat tämän tilavan olohuoneen sohvalla. He katselivat televisiota, jonka ruudusta näkyi selvästi Vivien Leigh’n sirot kasvot. Elokuva oli ollut Tuulen viemää. Elokuva oli tullut televisiosta vain kaksi päivää aikaisemmin.

”Tiedän missä tuo hurri asuu, tiedän missä hänen tyttärensä asuu ja tiedän, missä sinä asut. Kuka tahansa teistä voi kadota äkkiä. Sitä paitsi naimisissa olevan naisen ei pitäisi heilastella jonkin rantahurrin kanssa”, Valli oli silloin, sateisena syyskuun iltana todennut.

”Emme ole enää naimisissa. Ero on oikeuden vahvistama. Kun kerron poliisille, että vainoat minua, Lassea ja hänen tyttärtään, joudut itse katoamaan”, Celia oli yrittänyt pimeässä kahvilassa, jonka ulkopuolella raivosi vuoden 1987 ensimmäinen syysmyrsky.

Valli oli räjähtänyt nauramaan: ”Että sinä osaat sitten olla tyhmä. Minulla on kontakteja Seinäjoen poliisissa. Saan tietää, jos menet sinne. Sen jälkeen häviää Lasse ensin, sitten hänen tyttärensä, joka alkaa muuten olla sopivassa iässä. Tuo Pekka tuossa on kovasti sen ikäisten perään...”

Celia oli kuunnellut kauhuissaan ja katsellut kahvilan perällä istuvaa isokokoista miestä. Celia tunsi tämän. Pekka Lehtosaari oli kuulu häirikö ja nuorisorikollinen, joka oli pahoinpidellyt Allan Lauttamuksen pojan Antin kahdesti, mutta onnistunut hyvien juristien avulla välttämään tuomiolle joutumisen. Celia oli varma, että Valli oli maksanut

Lehtosaaren juristien palkkiot. Vallin valtavasta itseluottamuksesta Celia oli päätellyt tämän olevan vakavissaan. Vallilla todellakin oli joku suo-
jelija Seinäjoen poliisissa, ja se joku istui korkealla. Ei etsintäkuulutettu
ja vaaralliseksi luokiteltu rikollinen muuten palaisi kiristämään entistä
vaimoan.

”Niin, että miten valitset?” Valli oli kaksi vuotta sitten päättänyt kes-
kustelun, noussut ja kävellyt Pekka Lehtosaari perässään ovelle.

”Tulen ylihuomenna hakemaan ensimmäisen maksun. Ei tilisiirtoja,
käteisellä. Niin, ja ellei rahaa ole, aloitan siitä saatanan hurrista”, Valli oli
sanonut ja avannut oven syyskuisen sateen pieksämälle kadulle.

Celia oli jaksanut pitää itsensä koossa siihen asti, kun Valli ja Lehto-
saari olivat hävinneet ovesta. Sen jälkeen hän oli romahtanut lattialle.
Jaloista oli hävinnyt kaikki voima ja hän oli tuntenut huimausta.

Celia oli valvonut koko yön. Paniikki ei ollut ollut kaukana. Hän oli
pohtinut vaihtoehtojaan ja vakuuttunut, ettei niitä juuri ollut. Valli kykeni
väkivaltaan, luultavasti tappamaankin. Celian miesystävä Lasse Sund ja
tämän tytär sekä Lauttamukset pysyisivät parhaiten turvassa, jos hän suos-
tuisi Vallin kiristykseen. Ainakaan hän ei ollut uskaltanut toimia toisin.

Hän oli kaksi vuotta maksanut kuukausittain Vallille. Ensin viisituhatta
markkaa kuussa, mutta pian summa oli noussut kymmeneentuhanteen.
Nyt summa siis nousisi jälleen.

Celia palasi takaisin tähän hetkeen ja katseli jälleen ikkunasta vain
todetakseen, että hänen ahdistuksensa kasvoi kilpaa ulkona sakenevan
marraskuun rännän kanssa. Hän palautti mieleen puhelun, joka oli päät-
tynyt vain pari minuuttia sitten.

”Oikeastaan arvasin, että ryhdyt miettimään tuota vaihtoehtoa. Olet
maksuissa myöhässä. Saat vielä yhden tilaisuuden. Jos olet työhuonees-
sasi, vilkaise työpöytäsi oikeanpuoleiseen ylälaatikkoon”, Valli oli sanonut
voitonvarmasti puhelimessa puolisen tuntia aikaisemmin.

Kun hän oli kuullut Celian epäröivän, hän oli muuttanut sävyä.

”Katso sinne perkeleen laatikkoon, vähä-älyinen lehmä!”

Viha, raivo ja pelko olivat vuorotelleet Celian sisällä, kun hän oli avan-
nut ylälaatikon. Siellä oli ollut uusi ruskea A3-kokoinen kirjekuori. Celia
oli arvannut jo ennen kuoren avaamista, mitä siellä olisi.

Hän oli vilkaissut kahta ensimmäistä kuvaa, jotka oli saanut kuoresta ulos. Sen jälkeen hän ei ollut kyennyt sanomaan enää mitään. Hän oli lyönyt luurin paikoilleen.

Celia istahti nyt työpöytänsä takana olleelle ruskealle ja korkeaselkänojaiselle tuolille ja otti ylimmästä vetolaatikosta pankkikirjansa. Hänen vaivalla hankkimansa säästöt olivat melkein menneet. Hän ei enää kykenisi maksamaan Vallille. Eikä hänellä ollut enää jäljellä kuin yksi keino rahan hankkimiseksi.

Celia Högstrand hautasi kasvonsa käsiinsä ja parkui suureen ääneen.

VAIN SE ON VARMAA, ETTÄ JOKAISELLA POLULLA ON LOPPUNSA

Uusi aika on tullut. Suomi on avautunut maailmalle. Kaikille se ei sovi. Idyllisen maaseudun sijaan näkymänä on usein hylätty talo, villiintynyt pelto tai nurmettu tie. Mantilanmäen värikkäät hahmot puntaroivat ikääntyessään tekemiään valintoja. Oikean ja väärän välinen raja on sittenkin pelkkä veteen piirretty viiva.

Nurmettuva tie, päättyvä polku kertoo Suomen tarinaa pienen maalaiskunnan kautta ja se on kertomus ihmisistä muutoksen keskellä. Romaani on myös kertomus viattomuuden menetyksestä sekä samumattomasta uskosta siihen, että voi tässä elämässä käydä hyvinkin. Kirja on itsenäinen päätösosa Markku Mantilan Peräseinäjoki-trilogialle, joka alkoi esikoisteoksessa **On toinenkin polku taivaaseen** ja jatkui teoksessa **Joku voisi kutsua sitä kohtaloksi**.

Markku Mantila on varttunut Peräseinäjoella ja Seinäjoella. Hän on Ilkka-Pohjalaisen päätoimittaja. Lisäksi Mantila on muun muassa työskennellyt Kalevan ja Pohjalaisen päätoimittajana, diplomaattina, valtioneuvoston viestintäjohtajana sekä Naton strategisen viestinnän osaamiskeskuksen yksikönpäällikkönä. Hänen esikoisromaaninsa **On toinenkin polku taivaaseen** ilmestyi vuonna 2018 ja **Joku voisi kutsua sitä kohtaloksi** vuonna 2020.

ISBN 978-952-382-407-2

KL 84.2

Docendo

Kansi: Lasse Rantanen